

ĐỔI MỚI PHƯƠNG THỨC KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC TẬP HỌC PHẦN II MÔN “NHỮNG NGUYÊN LÝ CƠ BẢN CỦA CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN” (*)

ThS. HOÀNG PHÚC
Trưởng Đại học Tây Bắc

1. Sự cần thiết phải đổi mới kiểm tra, đánh giá trong giáo dục

Lịch sử đã chứng minh rằng, sự thành bại hay thịnh suy của một dân tộc, một quốc gia phụ thuộc rất nhiều vào việc giáo dục, đào tạo bồi dưỡng đội ngũ trí thức. Ở bất kì thời đại nào, nguồn lực con người luôn là vị trí trung tâm, là động lực của sự phát triển xã hội. Trong đó, thế giới quan khoa học và năng lực tư duy của con người là yếu tố cơ bản của sự nghiệp giáo dục.

Trước sự phát triển và tác động của cuộc cách mạng khoa học - công nghệ hiện đại, lượng tri thức tăng lũy tiến với tốc độ lớn như hiện nay, để tạo ra được nguồn lực lao động có trình độ chuyên môn cao, tư duy sáng tạo và năng động, thích ứng một cách tích cực với thị trường thì lượng kiến thức mà ngành Giáo dục - đào tạo trang bị cho sinh viên (SV) chỉ dừng ở mức “cần” cơ bản; còn điều kiện “đủ” chính là năng lực định hướng, nắm bắt đúng đối tượng một cách chính xác, có khả năng xử lí nhạy bén các thông tin trước những tình huống khác nhau, biết phê phán, phân tích, đánh giá các quan điểm, lí thuyết và phương pháp của người khác để tiếp thu cái hay cái tốt, khắc phục cái lạc hậu, lệch lạc, và quan trọng hơn cả là hình thành được tính độc lập trong tư duy và huy động được tri thức lí luận và kinh nghiệm để giải quyết các vấn đề thực tiễn đặt ra mà không phụ thuộc vào người khác.

Để giải quyết được vấn đề này, chúng ta phải đổi mới toàn diện nội dung chương trình giáo dục - đào tạo và phương pháp dạy học. Trong quá trình dạy học, việc kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của SV là khâu cuối cùng và quan trọng. Thứ nhất, kiểm tra là quá trình giảng viên thu thập thông tin về kết quả học tập của SV. Qua đó, giảng viên có thể tự đánh giá được quá trình dạy học (bao gồm phương pháp, phương tiện dạy học và phân loại SV) từ đó chỉnh sửa, bổ sung quy trình và sử dụng phương pháp phù hợp với từng đối tượng, giúp SV thực hiện nhiệm vụ học tập môn học có hiệu quả cao nhất. Thứ hai, đánh giá kết quả học tập được hiểu là kiểm tra, đánh giá mức độ hoàn thành các mục tiêu đề ra sau nội dung bài học (hoặc từng tin chỉ) của SV, xác định mức độ nắm được kiến thức, kĩ năng của SV so với yêu cầu của chương trình khi sử dụng

một quy trình, phương pháp dạy học nào đó.

Trong những năm gần đây, dư luận xã hội, các thầy cô giáo, các nhà quản lí đang lo ngại trước hiện tượng một số SV “ngồi nhầm lớp”. Điều đó cho thấy, chất lượng dạy học có phần giảm sút, trong đó nguyên nhân một phần từ kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của SV chưa hợp lí, chưa phản ánh đúng thực chất năng lực học tập của SV. Các loại câu hỏi kiểm tra, đánh giá thường theo hướng học thuộc lòng, học tủ, vừa tốn thời gian học lại không mang hiệu quả cao. Hơn nữa, việc đánh giá thường nặng về hình thức, coi trọng điểm số, thiếu sự chính xác, khách quan. Tình trạng này cần phải được khắc phục mới nâng cao được chất lượng dạy học. Nhất là trong giai đoạn hiện nay, trước yêu cầu đổi mới của đất nước, yêu cầu của thời đại, yêu cầu thay đổi mục tiêu giáo dục, thay đổi nội dung chương trình, phương pháp dạy học các môn học trong đó phải có sự đổi mới về công tác kiểm tra, đánh giá.

Đa số các trường đại học, cao đẳng hiện nay sử dụng hình thức kiểm tra, đánh giá kết thúc học phần II “Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin” là thi viết (tự luận). Hình thức thi này có ưu điểm đòi hỏi SV nắm chắc lí thuyết môn học bao gồm các khái niệm, nguyên lí, phạm trù, quy luật cơ bản... Tuy nhiên, hạn chế là chưa đánh giá được kĩ năng vận dụng lí thuyết đó vào việc giải quyết các tình huống thực tiễn cụ thể của mỗi SV. Điều này cũng lí giải cho một hiện tượng khá phổ biến là nếu giảng viên cho SV viết hay thuyết trình một vấn đề nào đó có chuẩn bị trước thì rất hay, nhưng khi cần trình bày cơ sở lí luận và thực tiễn của một vấn đề cụ thể lúng túng không giải đáp được.

Tiến hành khảo sát 200 SV về tác dụng của kiểm tra, đánh giá vấn đáp có tính chất mở ở Trường Đại học Tây Bắc, kết quả thu được cho thấy:

- 95% SV cho rằng kiểm tra, đánh giá bằng hình thức vấn đáp có tính chất mở phân loại được học lực của SV;

- 90% SV khẳng định, kiểm tra, đánh giá bằng hình thức vấn đáp có tính chất mở giúp SV hiểu và

(*) Dùng cho SV khối không chuyên ngành Mác - Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh, trình độ đại học, cao đẳng.

nắm rõ kiến thức một cách toàn diện, sâu sắc;

- 96% SV cho rằng kiểm tra, đánh giá bằng hình thức vấn đáp có tính chất mở tác động đến việc điều chỉnh cách học từ chú trọng học thuộc lòng câu chữ sang học lí thuyết gắn với thực tiễn phát triển kinh tế - xã hội. Đặc biệt, giúp SV hiểu hơn các vấn đề kinh tế - xã hội trong nước và thế giới.

Như vậy, việc đổi mới phương thức kiểm tra, đánh giá từ thi tự luận sang vấn đáp có tính chất mở trực tiếp trên lớp không chỉ đánh giá được thực chất quá trình học tập, nghiên cứu của SV đối với học phần này mà còn tác động điều chỉnh đến cả người dạy và người học; bên cạnh việc nắm vững lí thuyết, phải hướng người học vào việc liên hệ, giải quyết các vấn đề thực tiễn đặt ra.

2. Quan niệm chung về kiểm tra, đánh giá

Kiểm tra, đánh giá là thuật ngữ được sử dụng trong nhiều ngành khoa học cũng như trong đời sống hàng ngày và có nhiều ý nghĩa khác nhau.

Theo từ điển tiếng Việt của Viện Ngôn ngữ học: *Kiểm tra là xem thực chất, thực tế, kiểm tra chất lượng...; Đánh giá là định giá tiền, đánh giá hàng hoá, nhận xét, bình phẩm giá trị...* Với cách phân biệt và định nghĩa như vậy, kiểm tra, đánh giá có ý nghĩa rất rộng, được hiểu theo nhiều lĩnh vực khác nhau, song nó đều có những nội dung chủ yếu sau:

- Kiểm tra là kiểm định kết quả của công việc dựa trên cơ sở những thông tin thu được để đối chiếu với những mục tiêu, tiêu chuẩn đã đề ra.

- Đánh giá là quá trình hình thành những nhận định, phán đoán giá trị về kết quả công việc (không thể cân, đo, đong, đếm được) trong cuộc sống hàng ngày.

- Theo nghĩa chung nhất, có thể hiểu kiểm tra, đánh giá là quá trình hình thành những nhận định, phán đoán và kết quả công việc dựa vào những thông tin thu được; đối chiếu với những mục tiêu, tiêu chí, tiêu chuẩn đã đề ra nhằm để xuất những quyết định thích hợp để cải thiện thực trạng, điều chỉnh nâng cao chất lượng và hiệu quả công việc.

3. Kiểm tra, đánh giá trong lĩnh vực giáo dục

Đến nay có rất nhiều định nghĩa khác nhau, tuy thuộc vào cấp độ, mục đích, đối tượng kiểm tra, đánh giá.

Những năm 20 của thế kỉ XX, Ralph Tyler - nhà giáo dục học nổi tiếng của Hoa Kì - đã đưa ra định nghĩa: "Quá trình đánh giá chủ yếu là quá trình xác định mức độ thực hiện được của các mục tiêu trong những chương trình giáo dục".

Năm 1977, E.Becby đưa ra một định nghĩa tương đối xác đáng, được đông đảo các nhà giáo dục thừa nhận: Đánh giá giáo dục là sự thu thập và lí giải một cách có hệ thống các bằng chứng, như một phần của

quá trình, dẫn tới sự phán xét về giá trị theo quan điểm hành động.

Nhà nghiên cứu Bador Data (UNICEP) coi: Kiểm tra, đánh giá là quá trình liên quan tới việc thực hiện các mục tiêu của giáo dục trên các mặt, không chỉ là kết quả mà cả các thông số gián tiếp về những tác động ảnh hưởng của nó.

Từ các ý kiến trên, Hoàng Đức Nhuận và Lê Đức Phúc, trong cuốn "Cơ sở lí luận của việc đánh giá chất lượng học tập của học sinh phổ thông" đã đưa ra định nghĩa: Đánh giá trong giáo dục là quá trình thu thập và xử lí kịp thời, có hệ thống thông tin về hiện trạng, khả năng hay nguyên nhân của chất lượng và hiệu quả giáo dục căn cứ vào mục tiêu dạy học, mục tiêu đào tạo làm cơ sở cho những chủ trương, biện pháp và hành động giáo dục tiếp theo.

Hiện nay, việc lượng hoá mục tiêu giáo dục, dạy học thường được sử dụng theo cách phân loại của B.S.Bloom ở sáu mức độ: Nhận biết (knowledge); thông hiểu (comprehension); vận dụng (application); phân tích (analysis); tổng hợp (synthesis); đánh giá (evaluation).

Việc vận dụng các mức độ đánh giá đó vào thực tiễn phải phù hợp với đối tượng SV, như vậy mới nâng cao chất lượng quá trình dạy học.

Một trong những hình thức kiểm tra, đánh giá kết quả học tập là kiểm tra bằng phương thức thi vấn đáp. Hình thức có tính chất mở cho SV mang ý nghĩa quan trọng không chỉ đối với SV, mà từ kết quả thu được, giảng viên sẽ tập hợp được những thông tin ngược chiều về SV, nắm rõ hơn thực chất kết quả học tập và khả năng vận dụng tốt nội dung môn học vào thực tiễn. Từ những thông tin trên, giảng viên điều chỉnh hoạt động của SV và hướng dẫn SV tự điều chỉnh các hoạt động học tập gắn với thực tiễn, cập nhật và lí giải những vấn đề có tính thời sự, dẫn tiến tới nắm vững kiến thức môn học, hoàn thiện trình độ, kĩ năng của một trí thức, đó là không chỉ am hiểu chuyên ngành hẹp của mình mà còn có khả năng tiếp nhận, giải đáp các vấn đề về kinh tế, chính trị, xã hội đã và đang diễn ra.

4. Kiểm tra, đánh giá bằng hình thức vấn đáp có tính chất mở học phần II "Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin"

Sự tích hợp hai môn cấu thành chủ nghĩa Mác - Lênin là Kinh tế chính trị Mác - Lênin và Chủ nghĩa xã hội khoa học. Học phần II "Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin" có dung lượng kiến thức rất lớn với nhiều khái niệm, nguyên lí, phạm trù, luận điểm, quy luật cơ bản rất khái quát, trừu tượng. Trong điều kiện thời lượng lên lớp hạn hẹp (ba tín chỉ), chắc

chấn giảng viên sẽ phải hướng dẫn và giao cho SV một phần không nhỏ kiến thức trong chương trình để các em tự học, tự nghiên cứu; khi ôn thi đòi hỏi các em học thuộc lòng, nhớ câu chữ là rất khó và tất yếu sẽ không đủ thời gian và tâm trí để liên hệ thực tiễn từng vấn đề trong chương trình môn học. Việc kiểm tra, đánh giá bằng phương thức thi vấn đáp có tính chất mở, với mục tiêu là vận dụng kiến thức vào lí giải một vấn đề kinh tế - xã hội sẽ giúp các em một phần khắc phục trở ngại này, đồng thời vẫn đảm bảo tính khách quan, toàn diện của đánh giá kết quả.

Ví dụ: 1. Tại địa phương em đang sinh sống có sản xuất hàng hóa hay không? Vì sao?

2. Nước ta hiện nay đang tiến hành trả tiền công chủ yếu theo hình thức nào? Ưu điểm của hình thức đó?

3. Sản xuất giá trị thặng dư tuyệt đối và giá trị thặng dư tương đối có ưu điểm và hạn chế gì? Lấy một ví dụ minh họa.

4. Vấn đề đấu tranh giai cấp ở Việt Nam hiện nay có đặc điểm gì nổi bật?

Để việc kiểm tra, đánh giá kết quả học tập học phần II "Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin" được chính xác và thống nhất giữa các giảng viên, tác giả đề xuất quy trình tiến hành kiểm tra, đánh giá kết quả học tập môn học này theo học chế tín chỉ với hình thức vấn đáp có tính chất mở, gồm các bước như sau:

Một là, xác định mục tiêu kiểm tra, đánh giá. Vấn đề đầu tiên mà mỗi giảng viên cần xác định đó là: Kiểm tra, đánh giá để xác định mức độ nhận thức và khả năng liên hệ thực tiễn bài học của sinh viên. Trên cơ sở xác định rõ mục tiêu kiểm tra, giảng viên tiến hành xây dựng các nội dung yêu cầu kiểm tra giữa kì và kết thúc học phần cho phù hợp;

Hai là, tổ chức kiểm tra, đánh giá giữa kì, thi kết thúc học phần cần tuân thủ đúng quy chế, yêu cầu cần kiểm tra. Quá trình đánh giá phải nghiêm túc, số lần kiểm tra giữa kì nên tương ứng với số tín chỉ. Kiểm tra, đánh giá phải khách quan, toàn diện, từ khâu chuẩn bị vấn đề hỏi thi đến hình thức tổ chức thi. Kết thúc mỗi lần kiểm tra, giảng viên có nhận xét chỉ ra những ưu, khuyết điểm để SV rút kinh nghiệm khắc phục những hạn chế còn tồn tại;

Ba là, xây dựng nội dung, yêu cầu kiểm tra, đánh giá kết thúc học phần với hệ thống câu hỏi đảm bảo tính bao quát chương trình, cần tập trung vào những phần kiến thức cơ bản, trọng tâm trong chương trình, đồng thời bám sát các vấn đề thực tiễn trong nước và thế giới đặt ra. Trước khi trả lời, SV được chuẩn bị 5 phút, thời gian trả lời do giảng viên hỏi thi quy định.

Đáp án do giảng viên xây dựng thông qua bộ môn chuyên môn thẩm định, đặc biệt phải có tính chất "mở" để phát huy tính sáng tạo và khả năng liên hệ thực tiễn của sinh viên.

Bốn là, tổng hợp kết quả kiểm tra, đánh giá nộp Phòng đào tạo theo quy định học chế tín chỉ của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

Nhằm thực hiện mục tiêu kiểm tra, đánh giá đã đề ra, giảng viên cần tiến hành đầy đủ các bước kiểm tra, đánh giá kết quả học tập và kĩ năng của từng SV theo đúng quy trình, trên cơ sở đảm bảo đúng quy chế và các yêu cầu của môn học. Tuy nhiên, phương thức kiểm tra, đánh giá này đòi hỏi trong quá trình dạy học giảng viên phải có kiến thức thực tế rộng, hướng dẫn SV cách tiếp cận, tìm hiểu các vấn đề đã và đang diễn ra liên quan đến nội dung môn học (xin số liệu sản xuất kinh doanh của các doanh nghiệp, báo cáo thống kê của chính quyền...), ngoài ra, phải đảm bảo về điều kiện cơ sở vật chất và đội ngũ giảng viên vì hình thức hỏi này cần nhiều giảng viên và phòng thi hơn hình thức thi tự luận.

Tóm lại, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của SV là một bộ phận hợp thành quan trọng và tất yếu của quá trình dạy học học phần II "Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin". Kiểm tra, đánh giá vừa đóng vai trò định hướng, vừa giữ vai trò động lực của quá trình dạy học. Từ lí luận và thực tiễn giảng dạy học phần này, chúng ta thấy, đây là một trong những công việc hết sức cần thiết và quan trọng để nâng cao chất lượng dạy và học. Thực hiện việc đổi mới phương thức kiểm tra, đánh giá theo phương thức đã nêu sẽ góp phần nâng cao chất lượng học tập và năng lực liên hệ thực tiễn cho SV ở các trường đại học và cao đẳng hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. PGS.TS. Đặng Quang Việt, *Đào tạo theo học chế tín chỉ tại Trường Đại học Tây Bắc*, Thông tin khoa học và công nghệ, số 1 - Trường Đại học Tây Bắc, 2009.
2. Nguyễn Cảnh Toàn, *Học và dạy cách học*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội, 2002.

SUMMARY

The article has discussed the need for renovating testing and assessment in education assessment in general and in the second course: course "Basic Principles of Marxism-Leninism" in particular. Renovating the modality of testing and assessment of this course from response-constructed to open oral examinations will make a valuable contribution to enhancing learning quality and capacity to relate to reality for students.